

Kroniek

J.W. van der Jagt

Inclusief

Hoe inclusief preekte Paulus? Als het over de voor- en achterdeur van de gemeente gaat, kunnen we ons dat afvragen. De kerk is immers missionair. Ze wil ongelovigen met haar boodschap bereiken en verheugt zich met de engelen over elke zondaar die zich bekeert. Geen wonder dat er wordt nagedacht over de vraag of de eredienst en de preek gericht moeten zijn op de gemeente of op de gemeente inclusief niet-gelovige kerkbezoekers. Uit de aard van de zaak leeft deze vraag niet het minst onder predikanten. Dat bleek uit de belangstelling – zo'n 140 bezoekers – voor een studiedag die begin april door de Theologische Universiteit in Kampen werd georganiseerd. Collega Hendriks schrijft in het thema-artikel over de inclusieve kerkdienst. Hij kon de studiedag daarbij nog niet betrekken. Ik heb het grootste deel van die dag meegemaakt. Naar aanleiding daarvan heb ik me de vraag gesteld hoe inclusief Paulus preekte.

De studiedag was vooral één van theoretische bezinning op de aard van eredienst en prediking. Uiteraard kwamen daarbij noties uit de Schrift naar voren, zoals wat Paulus in 1 Korintiërs 14 schrijft over de buitenstaander die in de eredienst aanwezig is en die tot aanbidding van God gebracht moet worden. Minder aandacht was er voor de preek*praktijk* van de apostel zelf. Hoe inclusief preekte hij eigenlijk?

Die vraag is wat lastig te beantwoorden. We kennen van Paulus geen preken die hij in de eredienst van de gemeente gehouden heeft. De preken van hem die de Bijbel vermeldt, zijn in een missionaire situatie gehouden. Bij gemis aan 'gemeentepreken' kun je, naast 1 Korintiërs 14, wijzen op 1 Korintiërs 9. Daar schrijft hij over, zeg maar, zijn missionaire houding. De vrijheid die hij had, gebruikte hij om slaaf van iedereen te worden 'om zo veel mogelijk mensen te winnen. Voor de joden ben ik als een jood geworden om hen te winnen. ... Voor de zwakken ben ik zwak geworden om hen te winnen. Ik ben voor iedereen wel iets geworden om in elke situatie althans enkelen te redden' (1 Kor. 9:19-22). Wijst dit er niet op dat Paulus vanuit een missionaire bedoeling zich maximaal aanpaste aan zijn publiek? Moeten wij dat niet doorberekenen naar onze erediensten en onze prediking? Moeten die dan niet inclusief zijn?

In die richting gaat bijvoorbeeld dr. Paas, een van de sprekers op de studiedag, in zijn boek *De werkers van het laatste uur* (p. 125). Zijn zienswijze werd bestreden door ds. D. de Jong. Hij plaatste zich op het standpunt dat een predikant voor zijn gemeente moet preken. Dat zijn de schapen die aan zijn zorg zijn toevertrouwd. Ik begreep uit het *Nederlands Dagblad* van 4 april jl. dat dr. Paas in de bespreking (die ik later op de dag niet meer meemaakte) opmerkte, dat hij en ds. De Jong praktisch gezien niet zo ver van elkaar zaten. Het gaat er beiden om dat een predikant goed moet preken en, aldus Paas, 'een preek met diepgang in de taal van deze tijd is inclusief in zichzelf'. Of dat laatste waar is, waag ik te betwijfelen en ik vraag me af of beide sprekers, gehoord de lezingen, inderdaad zo dicht bij elkaar zitten. Maar waar ik me nu op richt, is dat wat Paulus schrijft, wel wat erg gemakkelijk wordt gehanteerd als motief voor inclusieve prediking. Over zijn preek*praktijk* weten we niet veel, maar er zijn wel een paar zaken die het beeld nogal nuanceren.

Van de brieven van Paulus weten we dat ze in de eredienst werden voorgelezen (Kol. 4:16). Waar hij zelf niet was, waren zijn brieven ‘de verkondiging van de verzoening’ (2 Kor. 5:19). Valt het dan, gelet op ons onderwerp, niet op dat niet één van zijn brieven geadresseerd is aan de gemeente inclusief buitenkerkelijke bezoekers? Zij zijn toch moeilijk te rangschikken onder degenen die ‘geheiligd zijn door Christus Jezus’ of ‘allen die de naam van onze Heer Jezus Christus aanroepen’ (1 Kor. 1:2). Zij zijn ook niet te rekenen bij de ‘gemeente die toebehoort aan God, de Vader, en de Heer Jezus Christus’ (1 Tess. 1:1) of hoe de apostel de geadresseerden verder ook maar noemt.

Verder lijkt het mij dat de inhoud van de brieven niet erg toegeschreven is naar de oren van onkerkelijke gasten die in de eredienst aanwezig waren. Het gaat over moeiten die er in de gemeente zijn. Het is een uiteenzetting van de christelijke leer. Er komen allerlei zaken aan de orde. Wat zal een buitenstaander daarvan begrepen hebben? Het lijkt mij dat je moeilijk kunt zeggen dat de brieven die als bediening van de verzoening voorgelezen werden, inclusieve brieven waren.

Trouwens, dit geldt niet alleen voor niet-kerkelijke gasten. De vraag naar de begrijpelijkheid kan zelfs gesteld worden met het oog op gemeenteleden. Ik leid dat af uit de opmerking van Petrus in verband met wat Paulus over de wederkomst schrijft. ‘Hij schrijft dit overigens in alle brieven waarin hij dit onderwerp ter sprake brengt. Daarin staat een en ander dat moeilijk te begrijpen is en dat door onwetende en onstandvastige mensen, tot hun eigen ondergang, wordt verdraaid’ (2 Petr. 3:16). Dat schrijft nota bene collega-apostel Petrus! Als hij al vond dat in Paulus’ brieven een en ander moeilijk te begrijpen is, hoe zal het dan de gewone gelovigen vergaan zijn in de eredienst waar Paulus’ brieven werden voorgelezen? Om van gasten maar te zwijgen.

Kan hetzelfde niet gevraagd worden bij de brieven die de Here Jezus zelf aan de gemeenten in Klein-Azië stuurde? Ik stel me een Klein-Aziatische niet-kerkelijke gast voor in de eredienst in Efeze, Laodicea of een van de andere gemeenten. Wat zal die, zonder kennis van ‘Mozes en de profeten’, begrepen hebben van alle zinspelingen op en verwijzingen naar het Oude Testament? Deze verkondiging kan moeilijk inclusief genoemd worden.

Als ik deze gegevens betrek bij de bezinning over inclusief preken, is het nogal eenzijdig om vanuit 1 Korintiërs 14 en 1 Korintiërs 9 of uit het missionaire karakter van de kerk te concluderen dat de eredienst en de prediking inclusief moeten zijn. Het lijkt mij dat daarin een behoorlijke nuancering noodzakelijk is.

Er is trouwens ook nog een heel ander aspect dat hierbij betrokken moet worden. De Here Jezus is door God gezonden. Hij is Missionaris bij uitnemendheid. Niettemin begon Hij op een zeker moment gelijkenissen te vertellen. Ze worden nog wel eens gelezen als mooie en boeiende verhalen over het koninkrijk van God. De Here Jezus sprak in gelijkenissen met een ander motief dan het houden van een boeiend verhaal. Hij vertelde ze ‘opdat ze scherp zien maar geen inzicht hebben, opdat ze goed horen maar niets begrijpen, anders zouden ze zich bekeren en vergeving krijgen’ (Mar. 4:12; vgl. Mat. 13:13v). De Here grijpt hier terug op de roeping van Jesaja. Die profeet kreeg als opdracht mee: ‘Maak het hart van het volk ongevoelig, stop hun oren toe, smeer hun ogen dicht. Dan kunnen ze met hun ogen niet zien, met hun oren niet luisteren en tot hun hart zal het niet doordringen. Ze zullen niet naar mij terugkeren en geen herstel vinden’ (Jes. 6:10). Even later lezen we in Jesaja 8 over het verzegelen van het onderwijs onder de leerlingen (Jes. 8:16). De Here Jezus en Jesaja spraken tot het volk van God dat geen gehoor aan het evangelie gaf. Je kunt het een andere situatie

noemen dan die van een missionaire gemeente die mensen die niet bij Gods volk horen, wil bereiken. Niettemin laten deze schriftgegevens een prediking zien die niet inclusief maar exclusief is, om niet te zeggen huiveringwekkend exclusief. Prediking kan kennelijk zeer exclusief zijn! Als dit in het midden van Gods eigen volk het geval al is, is het dan niet heel eenzijdig om te stellen dat de prediking van het evangelie inclusief moet zijn?

Ik maak deze kanttekeningen niet om tegenover het pleidooi voor inclusieve prediking te beweren dat de verkondiging en de eredienst exclusief moeten zijn. Het lijkt mij dat elke predikant graag ook niet-gelovige kerkgangers met zijn boodschap bereikt, al zal er wel verschillend over gedacht worden hoe je dat het beste kunt doen. Maar daarmee zijn we meer op een praktisch niveau. Waar het mij om gaat, is dat de prediking méér aspecten kent die tot hun recht moeten kunnen komen. Dat komt gemakkelijk in het gedrang wanneer de prediking nogal exclusief als inclusief wordt getypeerd. Daar is noch de gemeente noch de bezoeker mee gediend.

Afgesloten op 29 april 2009.